

ОХРИМЕНКО В. І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АЛГОРИТМ РЕКОНСТРУКЦІЇ АБСТРАКТНО-ЛОГІЧНОГО КОДУ МОДАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

У статті розглядаються теоретичні засади поняття абстрактно-логічного коду модальної одиниці та наводиться алгоритм його реконструкції.

Ключові слова: модальність, абстрактно-логічний код, когнітивно-семантичне поле, смислова єдність.

В статье рассматриваются теоретические предпосылки понятия абстрактно-логического кода модальной единицы и указывается алгоритм его реконструирования.

Ключевые слова: модальность, абстрактно-логический код, когнитивно-семантическое поле, смысловое единство.

The article focuses on theoretical base of conception of the modal unite abstract-logical code. Algorithm of its reconstruction is made.

Key words: modality, abstract-logical code, cognitive-semantic field, sense unit.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю створення єдиної інтегративної теорії когнітивно-семантичного поля модальності.

Метою статті є визначення алгоритму реконструкції абстрактно-логічного коду (АЛК) модальних одиниць.

Об'єктом дослідження є встановлення закономірностей визначення параметрів абстрактно-логічного коду модальної одиниці.

Предмет дослідження становить набір параметрів, властивий модальній одиниці як засобу вираження модального значення, що структурує когнітивно-семантичне поле (КСП).

Наукова новизна дослідження полягає у першій спробі у сучасній лінгвістиці введення поняття абстрактно-логічного коду модальної одиниці та окреслення його категоріального статусу.

Постановка загальної проблеми та її зв'язок з науковими завданнями. Загальна проблема полягає у розробці авторської концепції когнітивно-семантичного поля модальності, в якій модальність досліджується на стику семасіології, функціональної граматики та дискурсної лінгвістики. Основними засадами концепції є розгляд мегаконцептів **ДІЙСНІСТЬ**, **МОЖЛИВІСТЬ**, **НЕОБХІДНІСТЬ** як понятійної бази членування модальності на когнітивно-семантичні поля, кожне з яких є представленим системою модальних значень з прототипними засобами їх вираження – модальними одиницями, кожна з

яких реалізується в мовленні у вигляді сукупності функціонально-семантичних варіантів (ФСВ), і кожна з яких має власний абстрактно-логічний код.

Поняття АЛК є пов'язаним зі смисловою структурою слова. Тому перш ніж підійти до питання про реконструкцію АЛК модальної одиниці, зупинимося коротко на поняттях внутрішньої форми слова та смислової структури.

Поняття внутрішньої форми слова зароджується у давній Греції як “одне із значень платонівського ейдоса, саме в смислі “прообразу”, “норми” або “правила”, а сам термін “внутрішня форма” з'являється в естетиці Плотіна [1:54]. У В. фон Гумбольдта внутрішня форма слова розглядається в аспекті єдності 2 форм: внутрішньої мовної і логічної і ставиться питання про розкриття природи слова-поняття [2:100–107]. О. О. Потебня пов'язує внутрішню форму слова зі способом представлення в ній деривату (йдеться про розвиток значень слова з одного вихідного слова у процесі деривації) [3:1–4]. Наявність непохідних слів або слів зі стертою внутрішньою формою, що не викликає у мовців смислових асоціацій, ставить питання про реконструкцію внутрішньої форми у процесі етимологічних досліджень.

Уявлення про компонентну структуру лексичного значення в семантиці виникає під впливом фонологічних та граматичних теорій, в яких здійснювався аналіз фонемного та морфемного складу слів за диференційними ознаками [4:7].

Слід відмітити, що при моделюванні словникового значення на сучасному етапі лінгвістичних досліджень важко провести межу між моделлю значення і концептом. За словами В. М. Манакіна, “словникове тлумачення слова не є його значення, а лише модель цього значення” [5:94]. Внутрішня форма слова розглядається Ю. С. Степановим як одна зі складових (*рос.* слоев) концепту, поряд з двома іншими, пов'язаними з історією і етнологією культури та з колективною свідомістю [6:49–60]. Виділення у структурі лексичного значення поряд з традиційними предметно-логічним, граматичним та комбінаторним компонентами також стилістичного, коннотативно-прагматичного, що не належать безпосередньо семантиці слова, сприяє розмиттю меж між моделлю значення і концептом.

Ч. Філлмор включає у структуру лексичного значення ще один компонент, що не належить семантиці слова, натомість містить елементи

енциклопедичних знань та знань ситуації мовлення: пресупозицію [цит за: 4:26–30]. Пресупозиція належить до прихованих категорій (термін Б. Уорфа), тобто таких, що не завжди мають формальні засоби вираження. Іноді під пресупозицією розуміють модальну рамку висловлення: елементи тлумачень, що описують оцінку ситуації одним з її учасників (А. Вежбицька). Прихована категорія є частиною свідомості носіїв мови, “проте знаходить своє вираження в мові, так як узгоджується з певним порядком вживання різних класів слів, речень і словосполучень” [7:262].

Виявлення маркерів прихованих категорій, що відбувається шляхом аналізу функціонування лексичної одиниці в контекстах, що описують різноманітні ситуації, поповнює інформацію, пов’язану з моделюванням лексичного значення, а також ставить питання про взаємозв’язок його компонентів.

Питання про наявність спільного смислового стержня в багатозначному слові ставив ще А. Рудскогер. У лінгвістиці існують суперечливі точки зору щодо можливості визначення чинника, що утримує смислову структуру слова: одні вчені вважають реальним зведення сукупності ЛСВ полісеманта до одного загального значення (К. С. Аксаков, В. А. Звегінцев, Р. О. Якобсон), інші притримуються протилежної точки зору (С. Д. Кацнельсон, Є. Курилович).

Чинником, що утримує єдність смислової структури багатозначного слова, вважаються спільна функція [8:161], архісема [9:142], імплікаційні та класифікаційні зв’язки [10:66–73]. На думку Д. М. Шмельова, основне значення у сукупності ЛСВ є “найбільш зумовленим парадигматично і найменш зумовленим синтагматично” [11:212].

Одним з чинників, що зумовлюють труднощі в ієрархізації значень полісеманта, є нечіткості меж між окремими ЛСВ, дифузність значень багатозначного слова [12:54], [13:22], що пов’язується зі взаємодією мовного змісту та позамовних чинників, а останні не завжди знаходять експліцитне вираження в мові. Представниками когнітивного напрямку вважається, що в основі побудови цілісної семантичної структури слова знаходиться лексичний прототип смислове ядро, яким оперують носії мови на системному рівні [14].

Питання про *смислову структуру модальної лексики* не ставилось через її абстрактний характер і традиційне уявлення про її однозначність. Проте аналіз фактологічного матеріалу спростовує це уявлення. Крім того, дослідники у галузі психолінгвістики, нейролінгвістики, когнітивної

лінгвістики виступають проти однозначності слова. Наприклад, за даними О. О. Леонтєва, що підтверджуються також даними нейрофізіологічних досліджень А. Р. Лурія, слово міститься в лексиконі як певний комплекс ознак, і при вживанні слова у мовленні відбувається його синтез з цих ознак, тобто ментальна діяльність є процесуальною, а слову (будь-якому) завжди відповідають асоціативні зв'язки [15:222], [16:115].

Отже, інформація про лексичну одиницю, в тому числі модальну, міститься в ментальному лексиконі, є закодованою. І для її декодування необхідними є специфічні шляхи пошуку. Загалом, значення виступає як структурна організація знань, пов'язана зі схематизацією досвіду, що фіксує знання про дійсність. Проте у випадку модальної лексики маємо вищий ступінь схематизації і абстрагованості, і тому аналіз модальних одиниць має здійснюватися у різних типах текстів, що враховують по можливості усі типи природних, кореферентних дійсності ситуацій.

Перш ніж перейти до з'ясування закономірностей визначення смислової структури модальних лексичних одиниць, зупинимося на понятті модальної одиниці.

У нашому дослідженні ми розглядатимемо модальні одиниці – мовні засоби, що виражають модальні значення кожного з виділених нами КСП: достовірності, імовірності, можливості та необхідності. Як засвідчив проаналізований масив прикладів, найчастотнішими модальними засобами є модальні прислівники та модальні конструкції. Через єдність лексичного, граматичного і навіть синтаксичного моментів у структурі їх значення ми називатимемо їх не 'модальні лексичні одиниці', а просто '**модальні одиниці**'. Модальні прислівники, що функціонують у якості парентетичних модусів, ми називатимемо '**модальні інкорпоровані маркери**' через їх основну властивість інкорпорування у структуру модального висловлення, з яким вони зберігають тісний зв'язок (проте це не значить, що для декодування смислової структури модального маркера є достатнім обмежитися рівнем висловлення: інкорпорованість виявляється саме у мікротексті, на фоні суміжних висловлень).

Сполучення модального прислівника з прийменником свідчить про ускладнення його формальної структури, і логічно припустити, що це відображається і на ускладненні смислової структури. Такі модальні одиниці є більш орієнтованими на мікротекст: у функціональному аспекті відбувається зміщення акценту від інкорпорованості до операціональності, оскільки вони встановлюють смислові відношення між висловленнями,

переважно суміжними. Називатимемо їх *‘модальні оператори’*. Модальні конструкції завжди містять приєднувальний компонент, і виходячи з нашої гіпотези про ізоморфність між модальною одиницею і мікротекстом (точніше, між параметрами АЛК модальної одиниці і параметрами мікротексту), існують закономірності визначення характеру приєднувального компоненту, що разом з модальною конструкцією утворюватиме *модальну структуру*.

Отже, модальні одиниці є представленими модальними інкорпорованими маркерами (МІМ), модальними операторами (МО) та модальними структурами (МС). МІМ є прототипно пов’язаними з інкорпорованістю, МО та МС – з операціональністю.

Розгляньмо, як можуть бути застосовані деякі компоненти лексичного значення, пов’язані з моделюванням немодальної лексики, по відношенню до модальних одиниць.

Предметно-логічний (когнітивний) компонент лексичного значення “включає лінгвістичну модель поняття про предмет або явище”, при цьому “денотат і сигніфікат злиті єдино, відображаючи єдність і цілісність предмета і поняття, і ширше – свідомості-реальності” [5:157, 159]. Ми погоджуємось з недоцільністю розмежування предметного та логічного компонентів лексичного значення.

Домінування предметного компоненту в єдиному предметно-логічному має місце для ЛО конкретної семантики, домінування абстрактного компоненту є характерним для ЛО абстрактної семантики. В основі семантики ад’єктивних та дієслівних лексем (що ґрунтується на зміщенні від предметності і зростанні ступеня абстрагованості) знаходиться “поняття ознаки, що (...) імплікує деяку субстанцію, предмет, яким ця ознака може (повинна) бути приписаною” [17:53], тобто має місце *логічна операція*: за ознакою здійснюється реконструкція субстанції, предмета. Приписування ознаки субстанції / предмету відбувається з розширенням сфери аналізу, *виходом за межі слова* і врахуванням його синтагматичних зв’язків.

Модальна лексика відноситься до сигніфікативного типу, і є максимально абстрагованою. Проте навіть у цьому випадку не відбувається повного розриву між сигніфікативним і денотативним компонентами: адже “в системі номінацій, у мові в цілому немає яких-небудь особливих понять про предмети, їх реальні властивості і

відношення, які були б зовсім не корелятивними мисленнєвим, логічним категоріям” [17:38].

Згідно нашої гіпотези, в предметно-логічному компоненті лексичного значення модальних одиниць (про який можна говорити з певною долею умовності, оскільки він не належить безпосередньо семантиці слова) відбувається злиття предметного і логічного компонентів: йдеться про симбіоз *певного типу відношень об’єктивної дійсності та способу його логічного представлення*, в неподільній єдності онтологічного і гносеологічного. Можна сказати, що предметний компонент лексичного значення модальної одиниці співвідноситься не з об’єктом, а з *мікроситуацією*, а логічний – *зі способом її осмислення і вербальної репрезентації*.

Таким чином, відбувається зближення між мікроситуацією і контекстом. Мікроситуація, про яку йде мова, не є власне комунікативною ситуацією. У цьому відношенні ми поділяємо точку зору Р. І. Павіленіса, згідно якої сучасний логіко-філософський аналіз природної мови визначає зміст поняття “контекст” як такий, що є значно ширшим за комунікативну ситуацію і включає концептуальні системи комунікантів, в яких відображається інформація про оточуючий світ (фізичний універсум) [18:83]. Мікроситуація має бути пов’язаною з основними способами (модусами) осмислення дійсності: перцепцією, рефлексією, емотивністю, волітивністю, аксіологічністю та їх співвідношенням, спосіб відображення яких є специфічним для кожної модальної одиниці.

Граматичний компонент лексичного значення включається у його структуру. Про єдність граматичної форми слова і його предметного значення писав ще О. О. Потебня [3:25]. Проте для модальних одиниць про граматичний компонент їх значення теж можна говорити умовно.

О. С. Ахманова зазначала, що “для граматичних одиниць *внутрішньою стороною значення є відношення*, що виражається ними, а *зовнішньою – вираження цього відношення* не самими словами як такими, а певними, додатковими відносно слів, засобами” (курсив наш – В.О.) [19:68]. Йдеться про вихід за межі слова і його розпредметнення у контекстному оточенні, що передбачає врахування синтагматичних, і ширше, лінійних текстових (а іноді, і ризоматичних) зв’язків. Граматичний компонент лексичного значення модальних одиниць перетинається з предметно-логічним. Але також і з комбінаторним, про що мова піде далі.

Якщо розглядати модальні одиниці як засоби вираження відношень, корелятивних логічним, мисленнєвим категоріям, то найпростішим видом таких відношень будуть логічні операції кон'юнкції і диз'юнкції, що мають бути закріпленими за модальними одиницями, що виражають операціональність – модальними операторами. Має місце збіг граматичного компоненту значення з комбінаторним. Згадаємо слова Д. М. Шмельова про те, що сполучуваність – “показник значення, а не саме значення” [20:72–73]. У нашому випадку йдеться про те, що кожна з модальних одиниць є показником модального значення, що структурує певне КСП.

Комбінаторний компонент лексичного значення регулює потенційну сполучуваність слова. Ще В. фон Гумбольдт писав, що слово набуває повноти смислу тільки всередині словосполучення. Важливість комбінаторики слів визнається і фахівцями з логічного аналізу природної мови (М. Куайн).

Особливої значимості набуває **комбінаторний компонент** смислової структури слова для абстрактної лексики, розпредметнення значення якої здійснюється через дефініцію і вказування основних словосполучень. Поза сумнівом, модальні одиниці є високоабстрактними, проте їхня словникова дефініція (що стосується рівною мірою як перекладних, так і тлумачних словників) є здебільшого однослівною, а набір синонімічних модальних форм, що подається у словниках, насправді дуже рідко є синонімами (у крайньому випадку мова йде про квазісинонімію). При цьому не вказується на функціональні відмінності між синонімічними (у нашому розумінні – квазісинонімічними) модальними формами. Наведемо всього один приклад.

За даними перекладного італійсько-російського словника, італійський модальний прислівник *infatti*, до якого синонімом подається *in realta*, відтворюється при перекладі ‘действительно’, ‘на самом деле’ [26:534], що є некоректним. За даним нашого аналізу, *infatti*, що належить до класу модальних операторів і встановлює смислові відношення кон'юнкції між суміжними висловленнями, вступає в антонімічні відношення з модальним оператором *in realta*, що є засобом встановлення відношень диз'юнкції.

Закони мислення є універсальними, і такий самий феномен існує і в інших мовах, як романських, так і неспоріднених, наприклад, германських, слов'янських. Італійському модальному оператору – кон'юнкту *infatti* в українській мові відповідають ‘дійсно’, ‘справді’, в російській –

‘действительно’, ‘в самом деле’, у той час як відповідником модального оператора – диз’юнкта *in realta* є: в українській ‘насправді’, в російській – ‘на самом деле’. Тож *infatti* не може перекладатися ‘на самом деле’.

Модальний оператор вказує на операціональність за визначенням, і зафіксований ним результат операціональної діяльності повинен розглядатися у зв’язку з процесом. Ще В. Гумбольдт говорив про те, що мову (а не тільки мовлення) потрібно розглядати як діяльність [21:375]. А однослівний переклад не відображає *процесу модальної оцінки*: адже трансформація у площину істинності відбувається не миттєво, а поступово, із залученням інформації, якою оперує суб’єкт модальної оцінки. Тому модальні (відтінки) значення залишаються нерозпізнаними. Зіставлення модальних операторів з похідними словами показує, що в обох мовах для кон’юнкта існує дериват, а для диз’юнкта – ні: *справді* → *справжній*, у той час як *насправді* – **насправжній* (аналогічно в російській мові: *в самом деле* → разг. *всамделишный*, проте *на самом деле* – **насамделишный*). А згідно принципу семантичної асиметричності антонімів, більше засобів вираження існує для лексики, пов’язаної з позитивним полюсом (велика кількість, ствердження, позитивна оцінка) [4:302–305].

Що стосується вибору мовцем певної модальної форми, то він здійснюється вірно носієм мови, про що свідчать особисті спостереження автора під час спілкування; помилковий вибір форми з-поміж т. зв. синонімічних мав місце лише у осіб, що не володіють вільно іноземною мовою. Відмітимо, що інформанти-носії мови, обираючи підсвідомо вірну форму, не в змозі обґрунтувати вибір. Це є свідченням на користь того, що певні дані є частиною свідомості мовців, належать до прихованих категорій, що виявляються, зокрема, закономірностями комбінаторики.

Приклад модальних операторів свідчить про *перетин у модальній одиниці внутрішньої смислової структури* (комбінаторики сем) і *зовнішньої смислової структури* (параметрів мікротексту, що визначається семантикою слова). Особливо наочно це виявляється при зіставленні неспоріднених мов, що дозволяє виявити спільні поняття і категорії, що виявляють певні розбіжності (хоча і незначні) на семантичному рівні. Можна говорити про певне нівелювання різниці між внутрішньою і зовнішньою стороною смислової структури модальної одиниці, що характеризує саме модальну лексику.

Логічно припустити, що іншим засобом її (прихованої категорії, у нас – АЛК) вираження є закономірності сполучуваності (наприклад, це має

відображатись у процесі формування модальних структур з модальних конструкцій: поява компонентів що приєднуються до модальної конструкції, і перетворюють її на модальну структуру, є закономірною).

Отже, особливостями основних компонентів лексичного значення (предметно-логічного, граматичного, комбінаторного) стосовно модальних одиниць є, по-перше, їх відносна умовність, і, по-друге, їх тісний взаємозв'язок. Ми вважаємо, що саме ця умовність і компенсується особливою єдністю: у модальній одиниці ніби перетинаються синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні зв'язки.

Моделювання значення стосується питання про співвідношення значення та смислу. Вперше постановка питання про розмежування цих категорій ставиться Г. Фреге у статті “Про смисл і значення”, проте не має вирішення і в наш час, незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених даній проблематиці [22], [23], [24], [25]. Це питання не може мати однозначного вирішення через відкритість каналів інформаційного розгортання слова та існування компонентів лексичного значення, які не мають експліцитного семантичного вираження. Суперечність між безмежністю всесвіту і обмеженістю мовних ресурсів, висока ентропія слова зводять нанівець усі спроби формалізації семантики.

Ми повністю поділяємо точку зору В. М. Манакіна, що визначає значення і смисл як “дві взаємозумовлені стратифікації семантики слова” [5:97]; при цьому значення є більш пов'язаним з “загальним, інваріантним змістом для всіх носів мови”, у той час як смисл – з “індивідуально-семантичними нашаруваннями, викликаними прагматичною модифікацією слова у мовленні” [5:96–97].

Що стосується модальних одиниць як засобів структурування та впорядкування інформації про оточуючу дійсність, в неподільній єдності онтологічного та гносеологічного, то розбіжності між значенням (лексичним значенням модальної одиниці) і смислом (мається на увазі їх смислова структура) є не такими значними, оскільки закони мислення є універсальними. Це дозволяє висунути гіпотезу про можливість реконструкції смислової структури модальної одиниці (у традиційному розумінні – розкриття природи лексичного значення модальних слів абстрактної семантики типу *davvero*, *infatti*, *in realta*, *in effetti* що відтворюються в українському перекладі однаково – ‘дійсно’, проте мають різну смислову структуру і не можуть вважатися синонімами).

Максимальна абстрагованість модальних одиниць має компенсуватись *ізоморфністю* семантики модальної одиниці та параметрів мікротексту її функціонування, що з'єднуються через АЛК (або відображаються а АЛК). Має діяти компенсаторний механізм: якщо лексичні одиниці з домінуванням конкретної семантики мають відкритий характер розгортання інформації, то логічно припустити, що модальні одиниці як максимально абстраговані мають **заданість векторів розгортання інформації** (вектори можна співвіднести з модусами, що характеризуються специфічною вербалізацією, і визначаються власне модальною одиницею, її закріпленістю за модальним значенням та належністю до КСП). Смілова структура кожної модальної одиниці, канал її інформаційного розгортання є потенційно заданим, і характеризується набором параметрів, що складає її АЛК з позамовною складовою (проекція параметрів кореферентної дійсності ситуації) та мовною складовою (відображення параметрів у текстовому кореляті).

Визначення позамовної та мовної складових АЛК модальної одиниці є реконструкцією її смислової структури, що передбачає вихід у мікротекст, в якому вербалізуються відношення об'єктивної дійсності (мікроситуації, вписані у семіотичний текстовий простір), які можна класифікувати в узагальненому вигляді.

Алгоритм реконструкції АЛК модальних одиниць можна подати лише узагальнено, оскільки для модальних одиниць **кожного** КСП існує специфіка параметризації кореферентних дійсності ситуацій, пов'язаних з основною характеристикою модального поля.

Отже, **алгоритм реконструкції АЛК модальної одиниці** включає такі етапи:

1. Аналіз внутрішньої смислової структури модальної одиниці: встановлення її семного складу, визначення етимону; у випадку, якщо модальна одиниця є запозиченням з іншої мови – встановлення мови, з якої було здійснено запозичення та визначення місця запозичення у системі мови-адепту (входження у структуру синтагматичних, парадигматичних та епідигматичних зв'язків).

2. Встановлення за внутрішньою смисловою структурою модальної одиниці її належності до КСП, кожне з яких характеризується ознакою, що формує дане поле і об'єднує в систему модальні значення, що його структурують (для КСП достовірності такою ознакою є фокусування на другому члені бінарної структури “уявлення про дійсність vs

співвіднесення з дійсністю”, для КСП імовірності – на першому члені цієї опозиції, для КСП можливості основною ознакою поля є віртуальність, для КСП необхідності – детермінованість).

3. Аналіз параметрів кореферентної дійсності ситуації, вписаної у семіотичний текстовий простір, в якому функціонує модальна одиниця, та їх внесення до позамовної складової АЛК модальної одиниці. Загальна типологія кореферентних дійсності ситуацій здійснюється з опорою на домінуючий модус – перцепції, рефлексії, емоційності, волевияву, аксіологічності та його взаємодією з іншими модусами (їх детальний огляд ми не можемо здійснити через обмежений обсяг статті). Нагадаємо, що домінуючий модус, що потрапляє у фокус, задається у найбільш узагальненому вигляді основною характеристикою модального поля (за винятком КСП достовірності); характер його взаємодії з іншими модусами конкретизується в кожному з модальних значень, що структурують КСП.

4. Аналіз функціонування модальної одиниці в мікротексті: визначення характеру вербалізації кожного з модусів, що відображається у відповідних текстових сегментах: перцептивних, епістемічних, емотивних, волітивних, аксіологічних та їх контамінації (при цьому модальна одиниця, що є об’єктом аналізу, вербалізуватиметься у домінуючому модусі); співвіднесення характеру вербалізації домінуючого модусу з іншими модусами, і визначення ФСВ модальної одиниці, що розкривають її роль як засобу вираження певного модального значення. Для модальних конструкцій співвіднесення характеру вербалізації домінуючого модусу з іншими, не домінуючими, має закономірно відображатися у характері семантики приєднувального компоненту: модальна конструкція з приєднувальними компонентами, характер яких задається основними ФСВ, утворюватиме модальну структуру.

5. Слід відмітити таку закономірність: для МІМ та МО КСП достовірності більш визначеною має бути позамова складова АЛК, що пояснюється багатовимірністю дійсності і полімодусністю як основною характеристикою поля (домінуючий модус буде специфічним для кожного модального значення поля та модальної одиниці, що є засобом його вираження); для МС характерним є збіг параметрів кореферентної дійсності ситуації та параметрів текстового кореляту (домінуючий модус є загальним для поля, а ступінь його контамінації іншими модусами відображається в модальних значеннях), і як позамова, так і мовна складова АЛК є симетричними за ступенем визначеності.

6. Для модальних одиниць КСП достовірності до складу АЛК повинні включатися опозиції (наприклад, “істинність vs хибність”, “уявлення про дійсність vs співвіднесення з дійсністю”), що мають розглядатися з позицій діалектичної, а не класичної логіки. У мікротексті функціонування модальної одиниці має вербалізуватись процес трансформації хибності в істинність, процес уявлення про дійсність і співвіднесення з дійсністю і т.д. Визначення чинників нейтралізації опозиції або реалізації одного з членів бінарної структури і повинно відображатись в АЛК модальної одиниці.

Висновки. Таким чином, ізоморфність модальної одиниці та мікротексту її функціонування є, по суті, ізоморфністю її внутрішньої та зовнішньої смислової структур. Точкою перетину внутрішньої та зовнішньої смислової структур модальної одиниці є її абстрактно-логічний код, що містить у згорнутому вигляді систему опозицій та умови їх нейтралізації (для модальних одиниць КСП достовірності, що є референційно непрозорими) або закономірності формування модальних структур (для модальних одиниць КСП можливості та необхідності, що є більш референційно прозорими). Модальні структури, що є єдністю модальної конструкції та приєднувального компонента з заданими закономірностями, виявляють більший ступінь ізоморфізму з мікротекстом їх функціонування.

АЛК у єдності параметрів позамовної і мовної складових *окреслює смислову структуру модальної одиниці*, задаючи потенційні напрями розгортання інформації у мікротексті її функціонування за текстовими векторами (перцептивним, емотивним, епістемічним, волітивним, аксіологічним), співвідношення і смислове наповнення яких залежить від КСП та місця модального значення у системі інших модальних значень даного поля. Сукупність параметрів АЛК модальної одиниці є своєрідним інформаційним фільтром, що дозволяє з високим ступенем імовірності змоделювати корелювану дійсності ситуацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шпет Г. Г. Внутренняя форма слова: Этюды и вариации на темы Гумбольдта: [монография] / Густав Густавович Шпет. – [4-е изд.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2009. – 216 с. – (История лингвофилософской мысли).
2. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию: [учебн. пособие] / Вильгельм фон Гумбольдт; [пер. с нем. под ред. и с предисл. Г. В. Рамишвили]. – [2-е изд.]. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с. – (Серия “Филологи мира”).
3. Потебня А. А. Слово и предложение: Введение в теорию: [по тексту книги “Из записок по русской грамматике. I. Введение, II. Составные члены предложения и их замены”] / Александр Афанасьевич

Потебня. – [переизд.]. – М.: Красанд, 2010. – 128 с. – (Лингвистическое наследие XIX века). 4. *Апресян Ю. Д.* Лексическая семантика (синонимические средства языка): [монография] / Юрий Дереникович Апресян. – [1-е изд.]. – М.: Наука, 1974. – 367 с. 5. *Манакин В. Н.* Сопоставительная лексикология: [монография] / Владимир Николаевич Манакин. – [1-е изд.]. – К.: Знання, 2004. – 326 с. 6. *Степанов Ю. С.* Константы: Словарь русской культуры / Юрий Сергеевич Степанов. – [2-е изд., испр.]. – М.: Академический проект, 2001. – 990 с. 7. *Звегинцев В. А.* Предложение и его отношение к языку и речи: [монография] / Владимир Андреевич Звегинцев. – [3-е изд.]. – М.: КомКнига, 2007. – 312 с. 8. *Звегинцев В. А.* Семасиология: [монография] / Владимир Андреевич Звегинцев. – [1-е изд.]. – М.: Изд-во Московск. ун-та, 1957. – 321 с. 9. *Гак В. Г.* Языковые преобразования: Виды языковых преобразований. Факторы и сферы реализации языковых преобразований: [монография] / Владимир Григорьевич Гак. – [2-е изд., испр.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2010. – 408 с. (Из лингвистического наследия В. Г. Гака). 10. *Никитин М. В.* Основы лингвистической теории значения: [учебн. пособие] / Михаил Васильевич Никитин. – [2-е изд.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2009. – 168 с. 11. *Шмелев Д. Н.* Проблемы семантического анализа лексики: [монография] / Дмитрий Николаевич Шмелев. – [3-е изд.]. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 280 с. 12. *Кузнецов А. М.* От компонентного анализа к компонентному синтезу: [монография] / Анатолий Михайлович Кузнецов. – [1-е изд.]. – М.: Наука, 1986. – 125 с. 13. *Новиков Д. Н.* Лексическая неоднозначность в когнитивном аспекте: прототипическая база английского лексикона: [монография] / Дмитрий Николаевич Новиков. – [1-е изд.]. – М.: МГИМО – Университет, 2010. – 118 с. 14. *Болдырев Н. Н.* Когнитивная семантика: [курс лекций по англ. филол.] / Николай Николаевич Болдырев. – [2-е изд.] – Тамбов: Тамбовск. гос. ун-т, 2000. – 123 с. 15. *Леонтьев А. А.* Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания: [монография] / Алексей Алексеевич Леонтьев. – [5-е изд.]. – М.: Красанд, 2010. – 312 с. 16. *Леонтьев А. А.* Основы психолингвистики: [учебник для студ. высш. учеб. заведений] / Алексей Алексеевич Леонтьев. – [4-е изд., испр.]. – М.: Смысл, Издательский центр “Академия”, 2005. – 288 с. 17. *Уфимцева А. А.* Лексическая номинация (первичная нейтральная): [монография] / Анна Анфилофьевна Уфимцева. – [2-е изд.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2010. – 88 с. – (Лингвистическое наследие XX века). 18. *Павиленис Р. И.* Логико-методологические проблемы анализа языка: семантика и прагматика // Вопросы философии. – 1982. – № 11. – С. 82–91. 19. *Ахманова О. С.* Очерки по общей и русской лексикологии: [монография] / Ольга Сергеевна Ахманова. – [3-е изд.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2009. – 296 с. – (Лингвистическое наследие XX века). 20. *Шмелев Д. Н.* Очерки по семасиологии русского языка: [монография] / Дмитрий Николаевич Шмелев. – [3-е изд.]. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 248 с. 21. *Гумбольдт В. фон* Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт; [пер с нем.: М. И. Левина, Е. А. Гулыга, А. В. Михайлова, С. А. Старостина, М. А. Журиная]. – М.: Прогресс, 1985. – 450 с. – (Публикация трудов из классического наследия немецкого ученого-гуманиста конца XVIII – начала XIX вв. Вильгельма фон Гумбольдта). 22. *Васильев Л. М.* Современная лингвистическая семантика: [учебн. пособие] / Леонид Михайлович Васильев. – [2-е изд.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2009. – 192 с. 23. *Кацнельсон С. Д.* Категории языка и мышления: [из научного наследия] / Соломон Давидович Кацнельсон; [предисл. А. В. Бондарко]. – [1-е изд.]. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 864 с. 24. *Комлев Н. Г.* Слово в речи. Денотативные аспекты: [монография] / Николай Георгиевич Комлев. – [3-е изд.]. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 216 с. (Лингвистическое наследие XX века). 25. *Чейф У. Л.* Значение и структура языка / Уоллес Л. Чейф. – [пер. с англ.; послесл. С. Д. Кацнельсона]. – [3-е изд.] – М.: Книжный дом “Либроком”, 2009. – 424 с. – (Лингвистическое наследие XX века).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

26. *Зорько Г. Ф.* Новый большой итальянско-русский словарь / Г. Ф. Зорько. – [2-е изд.]. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2005. – 1230 с.